

Nr 7

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående aktiebolags redovisningsskyldighet.

Första lagutskottet har till behandling förehåft två inom riksdagen väckta motioner, nr 590 i första kammaren av herr *Lager* samt nr 713 i andra kammaren av herr *Hermansson*. I motionerna, som är likalydande, föreslås "att riksdagen i skrivelse till regeringen hemställer om att klara direktiv ges till sittande utredning angående aktiebolagslagen, att frågan om redovisningsskyldighet för aktiebolag i överensstämmelse med vad i motionerna anförts också blir föremål för utredningens uppmärksamhet".

Motionärerna påpekar att vid upprepade tillfällen under senare år förslag väckts i riksdagen om sådana ändringar i lagen om aktiebolag, att allmänheten tillförsäkras bättre insyn i de större bolagens angelägenheter. Senast vid 1963 års riksdag, erinrar motionärerna, föreslogs i motionen nr II: 63 att aktiebolag skulle åläggas att årligen till registreringsmyndigheten insända uppgift å de tio största aktieägarna och skyldighet för bolagen att till registreringsmyndigheten insända protokoll med röstlängd över hållna bolagsstämmor, vilken motion emellertid avstyrktes av första lagutskottet med motivering att sittande utredning med uppgift att göra en översyn av aktiebolagslagen hade i uppdrag att utreda även denna fråga. Enligt motionärerna ger direktiven till nämnda utredning ej klara besked på denna punkt, varför ett förtydligande av direktiven i form av tilläggsdirektiv är påkallat.

Gällande bestämmelser

Enligt aktiebolagslagen åligger det aktiebolags styrelse att ofördröjligen efter bolagets bildande upprätta en aktiebok över bolagets samtliga aktier. I aktieboken, som må bestå av ett betryggande lösblads- eller kortsystem, skall aktierna upptagas i nummerföljd med uppgift å aktietecknarna. Vederbörligen styrkt förändring i äganderätten till aktie skall införas i aktieboken. Det åligger styrelsen att hålla aktieboken tillgänglig för envar som vill taga kännedom om densamma. Om aktiebrev är ställt till viss man, är förvärvare av detsamma ej gentemot bolaget att anse som aktieägare innan han införts i aktieboken. För rösträtt å bolagsstämma erfordras, om aktiebrev är ställda till viss man, utom annat, att ägaren införts i aktieboken. Styrelsen skall hålla aktieboken tillgänglig å bolagsstämma. Ordföranden skall å stämman upprätta och till godkännande framlägga en förteckning över närvarande aktieägare och ombud

Bihang till riksdagens protokoll 1964. 9 saml. 1 avd. Nr 7

för aktieägare med uppgift å det antal aktier, för vilket envar av dem äger rösträtt. Sedan förteckningen i vederbörlig ordning godkänts, skall den gälla som röstlängd på stämman. Röstlängden skall intagas i stämmoprotokollet, som inom viss tid efter stämman skall hos bolaget hållas tillgängligt för aktieägarna.

I det hos vederbörande registreringsmyndighet, nämligen patent- och registreringsverket, förda aktiebolagsregistret skall, utom annat, varje styrelseledamots och styrelsesuppleants fullständiga namn och hemvist införas. Vidare skall avskrift av aktiebolags balansräkning, vinst- och förlusträkning, förvaltningsberättelse och revisionsberättelse insändas till registreringsmyndigheten inom viss tid. Om ej nämnda redovisningshandlingar och berättelser i rätt tid insändes, kan styrelseledamöterna och verkställande direktör genom vite tillhållas att fullgöra denna sin skyldighet.

1963 års motion

I ovan berörda motion vid 1963 års riksdag, nr 63 i andra kammaren av herr Hermansson, uttalades inledningsvis att det måste anses vara ett samhällsligt intresse att det råder så stor insyn som möjligt i de stora företagens skötsel och ekonomiska läge liksom beträffande vilka kapitalgrupper som äger och kontrollerar dem. Vidare är det, framhöll motionären, för de anställda av särskild vikt att äga kunskap om nämnda förhållanden i de företag, där de utför sitt dagliga arbete.

Efter en kortare redogörelse för aktiebolagens bestämmelser om skyldighet att föra aktiebok och att till registreringsmyndigheten insända vissa räkenskapshandlingar m. m. anfördes vidare i motionen bl. a. följande:

Det förefaller angeläget att på vissa punkter utvidga denna offentliga redovisningsskyldighet så att större kunskap om särskilt ägande- och kontrollförhållandena inom aktiebolagen kan bli tillgänglig för allmänheten och de anställda. Om man bortser från att aktieböckerna inte alltid återspeglar de aktuella ägandeförhållandena, är det i princip möjligt för en anställd eller annan intresserad person att undersöka ägandefördelningen av aktierna inom ett visst aktiebolag. Det är emellertid ett mycket tidsödande företag, särskilt i stora bolag med flera hundra tusen aktier. Det demokratiska intresset att bättre känna till ägandeförhållandena inom företagen borde motivera bestämmelser om en sammanfattande redovisning av aktiefördelningen, exempelvis så att varje aktiebolag skulle vara skyldigt att årligen redovisa vilka som är de tio största aktieägarna samt deras aktieinnehav. Fullständig kunskap om ägandeförhållandena inom aktiebolagen ger emellertid ändå inte ett tillfredsställande svar på frågan, vilka som bestämmer i bolagen. I realiteten är det mycket svårt för den stora majoriteten av aktieägarna att utöva den bestämmanderätt över företagens affärer som de genom bestämmelserna om rösträtt i förhållande till aktieinnehavet i princip är tillförsäkrade på årsstämmorna. I många aktiebolag visar gjorda undersökningar, att det är mycket små grupper av aktieägare — ibland endast en eller ett par personer — som på bolags-

stämman disponerar röstmajoriteten. Enligt aktiebolagslagen 118 § skall å stämman ordföranden upprätta och till godkännande framlägga en förteckning över närvarande aktieägare och ombud för aktieägare med uppgift å det antal aktier, för vilket envar av dem äger utöva rösträtt. Denna röstlängd skall intagas i protokollet. Skyldighet föreligger emellertid icke att insända protokoll från stämmorna till registreringsmyndigheten eller att till denna meddela röstlängden. En stickprovsundersökning visar att stämmoprotokoll av många aktiebolag endast insändes till patent- och registreringsverket, när sådana förändringar vidtagits beträffande styrelse, firmatecknare etc. som enligt lagen skall registreras. I en rad fall finns stämmoprotokoll, men utan att röstlängden bifogats.

— — — Från de inledningsvis anförda synpunkterna borde det vara motiverat att i aktiebolagslagen infördes sådana bestämmelser, att aktiebolag skulle vara skyldigt att årligen till registreringsmyndigheten insända stämmoprotokoll med röstlängder.

Motionen utmynnade i en hemställan, "att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag till sådana tillägg i lagen den 14 september 1944 om aktiebolag att i denna stadgas dels förpliktelse för aktiebolag att årligen till registreringsmyndigheten redovisa de tio största aktieägarna och deras aktieinnehav samt desslikes hålla sådan uppgift tillgänglig för envar som vill taga kännedom om densamma på samma sätt som aktiebok, dels förpliktelser för aktiebolag att till registreringsmyndigheten insända protokoll med röstlängd över avhållna bolagsstämmor, dels ock vitesförläggande såsom enligt lagens 217 § vid underlåtenhet att insända de ovan nämnda uppgifterna".

I sitt av riksdagen godkända utlåtande, nr 7, anförde första lagutskottet, att frågor som i viss mån berör jämväl det i den aktuella motionen upptagna spørsmålet under de senaste åren varit föremål för riksdagens behandling. Utskottet erinrade vidare om att på framställning av 1960 års riksdag sakkunniga tillkallats för att verkställa utredning rörande ägandeförhållandena och maktkoncentrationen inom det privata näringslivet. Utskottet, som förutsatte att ämnet för ifrågakvarande motion föll inom ramen för nyssnämnda utredningsuppdrag, fann att riksdagen med hänsyn därtill icke borde taga något initiativ i den i motionen angivna riktningen.

Utskottet

I förevarande motioner yrkas, att riksdagen måtte hemställa att sådana direktiv gives till "sittande utredning angående aktiebolagslagen", att jämväl frågan om redovisningsskyldighet för aktiebolag i överensstämmelse med vad som anförts i motionerna blir föremål för utredningens uppmärksamhet.

Såsom framgår av ovan lämnad redogörelse förutsatte första lagutskottet vid behandlingen av den vid 1963 års riksdag väckta motionen om vidgad uppgiftsskyldighet för aktiebolag, att ämnet för densamma föll inom ramen

för det uppdrag som lämnats utredningen rörande ägandeförhållandena och maktkoncentrationen inom det privata näringslivet, den s. k. koncentrationsutredningen. I de nu aktuella motionerna synes emellertid motionärerna utgå från att utskottet vid nyssberörda hänvisning till pågående utredning skulle ha avsett, icke koncentrationsutredningen, utan aktiebolagsutredningen. Denna senare utredning gavs ursprungligen i uppdrag att i samråd med de sakkunniga, som för motsvarande uppgift tillkallats i de övriga nordiska länderna, verkställa en översyn av aktiebolagsrätten i syfte att utjämna olikheter mellan de nordiska ländernas lagstiftning på aktiebolagsrättens område, varvid arbetet i huvudsak skulle inriktas på vissa i direktiven närmare angivna områden. Senare har uppdraget utvidgats till att omfatta utarbetandet för svenskt vidkommande av ett förslag till en enhetlig nordisk lagstiftning om aktiebolag.

Vid behandlingen av de nu aktuella motionerna utgår utskottet från att i desamma åsyftas en redovisningsskyldighet av samma omfattning och innehåll som den vilken föreslogs i föregående års motion om vidgad uppgiftsskyldighet för aktiebolag. Enär den av motionärerna upptagna frågan om redovisningsskyldighet för aktiebolag i första hand torde vara att betrakta som ett spörsmål av allmänt politisk och ekonomisk natur, synes det utskottet icke lämpligt att f. n. låta aktiebolagsutredningen, vilken har att syssla med frågor av mera specifikt associationsrättslig karaktär, upptaga jämväl denna fråga. Enligt utskottets uppfattning förefaller det naturligt, att frågor rörande eventuell lagstiftning om ökad insyn i aktiebolagen icke tages till övervägande, förrän koncentrationsutredningens arbete, som intimt berör de frågor, som ligger bakom förevarande motioner, avslutats. Först då synes nämligen förutsättningar komma att föreligga för en tillförlitlig bedömning av värdet och behovet av den nu ifrågasatta lagstiftningen. Något initiativ uti den i motionerna angivna riktningen bör därför enligt utskottets mening icke nu tagas.

Under hänvisning till det sålunda anförda får utskottet hemställa,
att förevarande motioner, I: 590 och II: 713, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 25 februari 1964

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Ahlqvist, Erik Svedberg, Per-Olof Hanson, fröken Mattson*, herrar Wikner, Hilding och Gösta Jacobsson;

från andra kammaren: fru Gärde Widemar, herr Landgren, fru Boman*, herrar Ekström i Björkvik, Gustafsson i Borås, fru Löfqvist*, fröken Bergegren och herr Johansson i Dockered.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.